

<https://www.modscires.pro/index.php/msr/article/view/msr05-02-035>

DOI: 10.30889/2523-4692.2018-05-02-035

FOREIGN POLICY AND DIPLOMATY OF BOGDAN KHMELNYTSKY ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА І ДИПЛОМАТІЯ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Marshak Y.O. / Маршак Ю.О.

Student / Студентка

Sekunova Y.V. / Секунова Ю. В.

c.h.s, as.prof. / к.і.н., доц.

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,
03041, Ukraine, Kyiv, Ukraine, street Heroiv Oborony, 15

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Анотація. У роботі розглянуті ключові аспекти дипломатичної діяльності Богдана Хмельницького. Зовнішньополітичний курс цього видатного гетьмана представив Україну на світовій арені як сильну і могутню державу, здатну відстоювати свою незалежність і суверенітет.

Ключові слова: міжнародні відносини, дипломатія, Богдан Хмельницький, гетьман, зовнішня політика, держава, історія.

Вступ.

Роль дипломатії у світовому просторі неможливо недооцінювати. Вона є наріжним каменем всієї системи міждержавних відносин. Дипломатичні стосунки створюють своєрідну платформу для взаємодії та співпраці держав світової спільноти. З одного боку може здатись, що дипломатія вирішує вузький спектр політичних питань, проте без неї було б неможливе мирне та розумне вирішення неполітичних проблем глобального значення.

Роль дипломатії як знаряддя зовнішньої політики не одне століття залишалася і залишається неоціненою. Вся історія існування людства супроводжується дипломатичними зв'язками починаючи від родових общин і завершуючи наддержавними об'єднаннями.

Історія української державності не виключення, її зовнішньополітична діяльність знаменується вагомими досягненнями на світовій арені. Так варто розглянути шлях України до міжнародного визнання на прикладі найвідоміших та найуспішніших українських політиків та дипломатів, які гідно представили українську державу в найскладніші часи її існування. Одним з таких мудрих і розумних дипломатів був Богдан Хмельницький, видатний гетьман Козацької держави.

Основний текст.

Діяльність Богдана Хмельницького як дипломата розпочалась з розгортанням козацько-селянських повстань у 30-ті роки XVII століття, які мали міжнародне значення. Блискучі успіхи козаків привернули увагу країн, які визначали політичний клімат в Європі. Зокрема такими державами були Франція, Іспанія, Швеція, Польща, Трансильванія, Голландія та навіть Ватикан. Європейські країни серйозно задумались про залучення козаків до лав власних військ.

Б. Хмельницький, який виявив неабиякі військові організаційні здібності

під час морських походів козаків на турецькі міста, а також у боротьбі з ворогом у лавах славетного гетьмана П. Сагайдачного з турками під Хотиним, отримав чин чигиринського сотника і не раз входив до складу козацьких посольств до короля і сейму зі скаргами на захист прав українського народу. Під час однієї з таких місій польський король Владислав IV відправив Б.Хмельницького до Франції, щоб влада цієї державин айняла козаків на військову службу у війні з Іспанією. Козацький корпус чисельністю 2400 добровольців, що його очолював Б. Хмельницький, наприкінці 30-річної війни у Європі (1645-1646 рр.), був залучений на службу до французького війська принца Конде і в його складі брав участь в облозі та штурмі фортеці Дюнкерк. Отже, українські козаки брали безпосередню участь у формуванні Вестфальської системи міжнародних відносин, в основу якої було покладено визнання суверенітету держав.[1; с.30]

Після низки переможних боїв козацького війська на чолі з Богданом Хмельницьким сусідні країни ще більше зацікавилися могутністю Війська Запорізького. До Хмельницького прибували делегації з Валахії, Молдовії, Туреччини та Москви. Посли від польського короля вручили Б. Хмельницькому грамоту на гетьманство, булаву і стяг.

Богдан Хмельницький добре орієнтувався в міжнародній політиці, що дало йому можливість знаходити вірні шляхи до розв'язання міждержавних питань дипломатичними методами. Великим досягненням хмельницького було укладення договору з Кримом. У лютому 1648 року у Бахчисараї послы уклали союз з кримським ханом Ісламом-Гіреєм III. Цей союз відкрив Б.Хмельницькому шлях до впевненішого протистояння Польщі і на додаток встановлення дипломатичного зв'язку з Туреччиною, адже на той час Кримське ханство було васалом Туреччини. Хан Іслам-Гірей III дуже поважав Богдана Хмельницького, навіть прирівнював його до себе, як правителя.

Питання зовнішньої політики Б. Хмельницький вирішував на старшинській або розширеній раді. Остання об'єднувала в своєму складі старшинську раду, гетьмана, козаків (представників полків). Старшинська рада розробляла курс зовнішньополітичної діяльності, організовувала співпрацю з окремими державами. До її повноважень також належала розробка умов угод та договорів. Рішення Старшинської ради було обов'язковим для виконання гетьманом, скасувати його могла тільки Генеральна рада Війська Запорізького.

Серед найближчих співробітників Богдана Хмельницького, які брали участь у розробці зовнішньої політики України та організували її дипломатичне забезпечення, провідна роль належала Іванові Виговському як генеральному писареві. Він вів діловий бік переговорів, був завжди присутнім під час розмов з іноземними послами, складав листи, умови, інструкції для українських послів тощо. Поряд з ним вище становище посідав генеральний суддя Самійло Богданович Зарудний, який очолював посольства 1650 р. до Москви, 1653 р. до Константинополя, 1657 р. був посланий до Семигорода, щоб закінчити переговори з Ракоцієм. По декілька разів очолювали посольства до різних держав інші старшини: Федір Вешняк - до Варшави й Москви; Кіндрат Бурлай - до Москви й Швеції; Максим Нестеренко – до Литви і Польщі;

Силуян Мужилівський – до Москви, у Литву й до кримського хана та інші. Відомо близько сотні імен старшин, які виконували дипломатичні місії.[2; с.538]

Хмельницький був дуже зацікавлений в розширенні поля дипломатичних стосунків, проте для цього бракувало фахівців зі знанням іноземних мов. З цією метою гетьман залучав до дипломатичної служби іноземних представників, в більшості це були греки. Проте і старшини могли вільно вести переговори та листуватися латинською мовою, яка була мовою дипломатії в Центральній та Західній Європі. Та й сам Б. Хмельницький був здібним поліглотом, ним були написані листи латиною до Венеції, Австрії, Бранденбургу та Семигорода. Проте для налагодження дипломатичних стосунків із Туреччиною було необхідне знання турецької мови, її знали лише козацькі «бути» - перекладачі, які займалися вивченням іноземних мов.

З розвитком міжнародних відносин, зустріч з іноземними послами на території Гетьманщини вимагала певного порядку прийняття делегацій. Тому Б. Хмельницький зі старшинами розробили церемоніал зустрічі іноземних представників. Особливо важливі посольства зустрічались почесною сторожею, яка проводила делегації до гетьманської столиці. З привітанням від гетьмана приходив генеральний осавул або старший син Богдана Хмельницького. Наступного дня старшина проводив послів на зустріч особисто з гетьманом. Найбільш поважним послам приділялась особлива увага, вони супроводжувались почесною вартою козаків. Гетьман приймав послів у власній світлиці, прослуховував вітальну промову послів, приймав подарунки від володарів і сам виголошував тост. І тільки наступного дня гетьман з послами зустрічався безпосередньо для ведення переговорів, зазвичай вони тривали декілька днів. На прощальній аудієнції гетьман передавав послу запечатаного листа, подарунки і влаштовував великий банкет, звичайно, у випадку успішних переговорів. З Чигирини послів проводжала почесна варта, деколи навіть з військовою музикою.

Підсумовуючи, варто зауважити, що за термін правління Богдан Хмельницький домігся своїми дипломатичними заходами ізоляції Польщі та взаємовигідні стосунки з сусідніми державами. Йому вдалося встановити чудову співпрацю з Кримом, досягнути прихильності Туреччини та Семигорода. В результаті хитрої та продуманої «шлюбної політики» з Молдовою домігся розірвання Молдавсько-Польського союзу. В планах Б.Хмельницького було також налагодження дружніх стосунків зі Швецією та Венецією.

Чималий внесок гетьман Б.Хмельницький зробив в організацію розвідки. Відомо, що розвідники Максима Кривоноса, серед яких були й жінки, ще 1648р. доходили до Кракова. Одному з таких українських розвідників Василеві Верещазі, який раніше служив у князя Адама Киселя, вдалося навіть стати покойовим у польського короля Яна Казимежа. Користуючись необмеженим довір'ям короля, цей майстерний розвідник був присутній на таємних нарадах короля з сенаторами-магнатами. На підставі донесень вивідувачів у генеральній гетьманській канцелярії мали докладні звіти не лише про засідання сейму, але

навіть і таємної королівської ради.[2; с. 539]

Висновок.

Отже, дипломатична діяльність Богдана Хмельницького стала фундаментом для подальшого розширення сфери міжнародного впливу України. На підставі його політичної діяльності виникає багато суперечностей серед провідних істориків. Проте беззаперечним фактом є те, що Б. Хмельницький був неймовірно розумним дипломатом того часу.

Література:

1. Чекаленко Л. Д., Федуняк С. Г. Зовнішня політика і дипломатія (від давніх часів до наших днів) // Підруч. для студ. вищ. навч. закл. – Київ, 2010. – ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. – С. 29-45.
2. Зінченко А. А. Історія дипломатії: від давнини до нового часу // Навчальний посібник. – Київ, 2005. – ДП «Проза», 2005. – С. 537-540.

References:

1. Chekalenko L.D., Fedunyak S.G. Foreign policy and diplomacy (from ancient times to our days) // Handbook. for studio higher tutor shut up - Kyiv, 2010. - SE "Kind. House "Personnel", 2010. - P. 29-45.
2. Zinchenko A. A. The History of Diplomacy: From Antiquity to New Times // Textbook. - Kyiv, 2005. - State Enterprise "Proza", 2005. - P. 537-540.

Abstract. *The article considers key aspects of Bohdan Khmelnytsky's diplomatic activity. The foreign policy course of this outstanding hetman presented Ukraine on the world stage as a strong and mighty state capable of defending its independence and sovereignty.*

Key words: *international relations, diplomacy, Bogdan Khmelnytsky, Hetman, foreign policy, state, history.*